

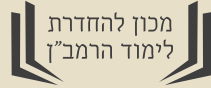
נפלאות הרמב"ם

בגליון:

חילוקי רבינו
בו יבוארו מקומות בו רבינו מפרש דעתו הק' דלא כשיטת רש"י

אוצרות רבינו
מנינים יקרים, אוצרות מחודשים מבארו של רבינו

יו"ל ע"י

גליון ט'
פר' מקץ
תשפ"א

אוצרות רבינו

ועל השנות החלום אל פרעה פעמיים
כי נכון הדבר וכו' וממהר וכו' (מא לב)

פ"ל הכתוב

רבינו

השנות החלום שנשנה שני פעמים [כשני חלומות שונים] בלילה אחד, כי היה אפשר שיראה בחלום אחד הפרות והשבילים ועשה ממנו שני חלומות באים זה אחר זה בלילה אחד ואין דרך החולמים כן. כי נכון הדבר שהדבר מזומן וממהר האלהים לעשותו מזה שהראהו כשני חלומות.

השנות החלום בפרות ובשבילים:

להודיע מהפרות כי אין חריש ומהשבילים כי אין קציר.

אב"ז

השנות החלום שנשנה בפרות ובשבילים:

לעד כי נכון הדבר וקיים [שהחלום אמיתי] ובעבור שהיה פעמיים בלילה אחד סימן כי ממחר האלהים לעשותו.

החלום ופירונו:

עולות מן היאור	כי ארץ מצרים תשתה מן היאור וממנו להם השובע והרזון.
הפרות הרעות	אין חריש בימי הרעב.
השבילים הרעות	אין קציר בימי הרעב
ראה כי היאור לא יעלה רק מעט	אין חריש כלל [מחמת יובש הקרקע נמנעו מלחרוש]
שבילים שדופות קדים	אשר יורעו במקומות הלאים יבוא קדים רוח ה' וישורף אותם
ותרעינה באחו	השובע בארץ מצרים לבדה כי שם מרעיהן ומעמדן
לא ראה להיכן הלכו הפרות	הרעב היה בכל הארצות שלא ידע עד אנה הלכו הפרות הרעות
הפרות הרעות תעמדה אצל הפרות הטובות	סימן שלא יהא הפסק בין שני השבע ושנות הרעב
ותאכלנה הפרות	סימן שיאכלו בשני הרעב את שנות השובע
ולא נודע כי באו אל קרבנה	פתרון ונשכח כל השבע שהיו באכילתן רק למחיה ולא היו בדיאות וטובות מאכילתן.
צומחות אחריהן	אמר הלשון שראה אותם צומחות אע"פ שלא ראה אותם רק עשויות להודיע שמיד שראה הטובות ראה הרעות שעלו אחריהן לסימן התיכפה.

לכל עניני המכון
הערות והארות ניתן לפנות
למייל או לטל:
h0548402450@gmail.com
054-8402450

חילוקי רבינו

ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור (מא כ)

מז קרוי יאור ומז קרוי נהר?

רבינו

רש"י

אונקלוס תרגם על יאור על נהרא [שגם נהר נקרא יאור] ורק בפרשת שמות (ו ט) על נהרותם על יאוריהם תרגם על נהריהון ועל אריתיהון שתרגם יאור בל' אחר מנהר כיון שכתוב בפסוק נהרותם בנפרד.

יאורים - גם העשויים בידי אדם וגם העשויים בידי שמים.

נהרות - רק העשויים בידי שמים.

על היאור - כל שאר נהרות אינם קרוין יאורים חוץ מנילוס מפני שכל הארץ עשוין יאורים יאורים בידי אדם ונילוס עולה בתוכה ומשקה אותם לפי שאין גשמים יורדין במצרים תדיר כשאר ארצות.

[יאורים - עשויים בידי אדם, או נילוס.

נהרות - עשויים בידי שמים].

ראיות רבינו

א. מצאנו כי חדקל נקרא יאור כמו שכתוב (דניאל יד - ה) 'ואני הייתי על יד הנהר הגדול הוא חדקל והנה איש אחד לבוש הבדים' ובהמשך (שם יב ו) 'ויאמר לאיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאור'.
ב. יאור ונהר לשון אחד שניהם לשון אורה, וכן הגשם נקרא אור כמו שכתוב 'פיץ ענן אורו' (איוב לו יא) וכמו שאמרו אמר רבי יוחנן כל אורה האמורה באליהו בירידת גשמים הכתוב מדבר.

הטעם שנקראים הגשם ונהר יאור בלשון אור

בעבור שהגשמים בסיבת המאורות [השמש והירח] והנהרות יעשו מהם [מהגשם] ולכן יתייחסו אל האבות [מקור סיבתם].

והנה מן היאור עולות וכו' ותרעינה באחו (מא ה)

מהו אחו?

רבינו

רש"י

א. שם העשב הגדל [באגם].
ב. יהיה אחו שם הכולל של הדשא והעשב הנעשה על שפת הנהרות והאגמים.
משורש אחוה בעבור היות מיני העשבים רבים גדלים יחד.

באחו באגם, מריש"ק בלע"ז,

[ומדוייק ה' ותרעינה באחו שרועים באגם]

ראיית רש"י

כמו ישגא אחו (איוב ח יא) [האם יתרבה האגם]

ונאמר ותרעינה באחו עם ביי"ת ולא ותרעינה אחו [שרועים העשב] כמו שכתוב 'שתי ביי"ת מסכתי' (משלי ט ה) **שהאות ביי"ת אינו שם מקום.**

קושיות רבינו על רש"י

א. 'היגאה גומא בלא ביצה ישגא אחו בלי מים עודנו באיבו לא יקטף' (איוב ח יא - יב) [משמע כמו שגומא זה עשב כך אחו זה עשב, וגם לא יקטף איירי על עשב].

ב. על שפת היאור היו רועות כמו שאמר (פסוק ג) 'אצל הפרות על שפת היאור' ולא באגם.

תינוך רבינו לקושיה א'

אולי יקרא העשב הנעשה באגמים על שם האגם.

וזאת למודעי כי העיקר להגות בתורת רבינו הק' בלשונו הטהור והזהב ובכל דברי תורתנו הק', אך להקל על המתקורבים לקודש באנו להכניסם אל תחת כנפי השכינה תורתו של רבינו. והשתדלנו להיצמד ללשונו של רבינו הק' ורק במקום שהוצרכנו לקצר או לבאר הוספנו או הורדנו כמה מילים להבנת הדבר לאנשים פשוטים כמונו עד שנוכח כולנו להגות בפנים בתורותיו הק'. ואך למותר הוא לפרט שאם שגינו בהבנת דברי קדשו הטעות וחוסר ההבנה היא בנו.

מתוך הקדמתו של רבינו לפי עה"ת:
ועתה דע וראה מה אשיב שואלי דבר בכתיבת פירוש התורה, אבל אתנהג כמנהג הראשונים, להניח דעת התלמידים יגיעי הגלות והצרות, הקוראים בסדרים בשבתות ובמועדים, ולמשוך לבם בפשטים ובקצת דברים נעימים לשומעים וליודעים חן. ואל חנוך יחוננו ויברכנו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם, עכ"ל.

ותאכלנה הפרות רעות המראה ודקות הגער את שבע הפרות יפות המראה (מא ד)

ותהאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה וכו' (מא כא)

מהו פתרון החלום על ותאכלנה הפרות וכו'?

רבינו

ותאכלנה סימן שתהא כל שמחת יוסף לומר לפרעה (לה - לו) ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות והיה האוכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעבי כי

ראה שהפרות והשבלים הטובות תבואנה אל קרבנה של הרעות. והפסוק ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה הוא פתרון שנשכח כל השבע בימי הרעב כי ראה שלא היו אחר אכילתן בריאות וטובות רק שהיו להם למחיה שאילו לא היו אכלו אותן היות מתות בכחישתם.

ראיית רבינו

שפרעה לא שם עדיין את יוסף ליועץ המלך ומדוע אמר לקבוץ את כל האוכל, רק לפתרון החלום אמרו.

ויקץ פרעה והנה חלום ויהי הבוקר ותפעם רוחו וכו' (מא ח)

פי' הכתוב

רבינו

עמד על מיטתו מקיץ ומחשב בחלמו אולי יראה עוד דבר פעם שלישית וכאשר עמד בבוקר ולא חלם עוד נפעם רוחו. דוקא לאחר שראה שאינו חולם עוד חלום הבין שהחלום אמיתי ומתקיים, כי הוא הענין הנזכר בספר השינה כי חלום שיחלום אחריו חלום אחר מענין אחר בשנתו איננו מתקיים ולכן נאמר ויקץ פרעה כי כאשר הקיץ ניהיה חלום וחשב בו עד הבוקר אולי ישתלש חלמו כאשר נשנה.

מדוע אצל נבוכדנצר נאמר ותתפעם רוחו ולא ותפעם רוחו? (מא ט)

רבינו

בנבוכדנצר אמר 'ותתפעם רוחו ושנתו נהיתה עליו' (דניאל ב א) כי גם בלילה לא שכב לבו [רבינו לשיטתו כי עד שהקיץ פרעה וראה שכבר אינו חולם עוד לא היה טרוד מהחלום מחלק שנבוכדנצר כבר בלילה היה טרוד]. ותפעם רוחו ומטרפא רוחיה (אונקלוס) מקשקשת בתוכו כפעמון, ובנבוכדנצר הוא אומר ותתפעם רוחו לפי שהיו שם שתי פעימות שכחת החלום והעלמת פתרונו.

ויספר פרעה להם את חלומי ואין פותר אותם לפרעה (מא ח)

פי' ואין פותר אותם לפרעה

רבינו

ואין פותר אותם לפרעה, פותרים היו אותם אבל לא לפרעה שלא היה קולן נכנס באזניו ולא היה לו קורת רוח בפתרונם שהיו אומרים שבע בנות אתה מליד שבע בנות אתה קובר.

ונחלמה חלום הלילה אחד אני והוא איש כפתרון חלומי חלמו (מא יא)

מהו איש כפתרון חלומי?

רבינו (לעיל מ ה)

איש כפתרון חלומי חלום הראוי לפתרון שנפתר לנו ודומה לו. [שר המשקים אמר שפתרון חלומי ע"י יוסף היה דומה לחלום] האבע"ז אמר והוא הפי' הנכון שראה כל אחד בחלומי מה שהיה פתרון חלומי כל מה שאירע לו בעתיד, לומר שהיה חלום אמת לא ברוב ענין שלא יתקיים רק המקצת. [כל אחד ראה גם החלום וגם מה שאירע לו].

לשון פתרון:

א. המודיע המקרה אשר יקרנו לעתיד יקרא פותר [פתרון הוא הנעלם אשר יקרה לעתיד].
ב. פתרון פירושו פירוש [פתרון הוא פענוח ופירוש החלום, שתיי"ו ושיי"ן מתחלפות ופתרון היינו פשר ופשר הוא פירוש].

רבינו מקשה על רש"י

מה טעם שיאמר שר המשקים לפרעה חלמו חלום הדומה לפתרון הרי ימעט בזה חכמת הפותר ואולי אצל חלום פרעה לא יהיה הפתרון דומה לחלום ולא ידעו יוסף.

ויפתר לנו את חלומותינו איש כחלומי פתר ויהי כאשר פתר לנו כן היה וכו' (מא יב א)

פי' איש כחלומי פתר

רבינו

איש כחלומי לפי החלום וקרוב לעניינו [הפתרון דומה לחלום]. א. איש כחלומי פתר כי לכל אחד ממנו פתר כאשר היה אמיתת חלומי העתיד לבוא לו כי כאשר פתר כן היה לנו [פתרון החלום היה אמיתי והראיה שנתקיים פתרונו].

ב. לאחר שאמר ויפתר לנו את חלומותינו אמר שאיש כחלומי פתר הגיד כי היו חלומות שונים [לשר המשקים ושר האופים] ולהם פתרונות שונים שלא יחשוב שחלום אחד חלמו שניהם ופתרון אחד להם [לכל אחד פתר כחלומי שלו לחוד].

ועתה ירא פרעה איש נהון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים (מא א)

מהו צורך בנבון ומהו צורך בחכם?

בבון - שידע לנהל עם ארץ מצרים לפי הטה מידו ולתת להם כדי חיותם וימכור המותר לארצות האחרות לאסוף עושר וממון לפרעה. חכם - שידע לקיים התבואה שלא תרקב שיערב עם כל מין דבר המקיים אותו בטבעו כגון חומטין שהזכירו רבותינו (שבת לא). והכסף החי הממית הכנימה וכיוצא בהן, ואמרו בב"ר (צ ה) ערב בהן עפר וקיסומיות דברים שמקיימין את התבואה.

עם יוסף צפנת פענח וכו' (מא מה)

מה הפי' צפנת פענח?

רש"י

מפרש הצפונות ואין לפענח דמיון במקרא.

רבינו

ע"ד הראשונים 'המפענח נעלמים'. והוא [כמו רש"י] צפונה מגלה.

באיזה לשון הוא צפנת פענח?

ע"ד הראשונים

יתכן שקרא לו שם נכבד בלשון ארצו [כנען] כי שאל לו או שהיה המלך יודע שפת ארץ כנען הקרובה אליו,

אבע"ז

אם היא מילה מצרית לא ידענו פירושה אם היא תרגום [לשם יוסף במצרים] לא ידענו שם יוסף.

איך קראו למושה במצרים?

בתו של פרעה קראה שם משה רבינו בלשון עמו, ובספרי המצרים יקרא מוניוס כי ישנו השמות ללשון מובן או מורגל להם.

ויקבוץ את כל אוכל שבע שנים וכו' (מא מח מט)

האם קיבץ את כל האוכל?

אבע"ז

אין פירושו כל האוכל כי ברעב היו מתים, רק טעמו שקבץ כל אשר יכול.

רבינו

קיבץ את הכל אל תחת ידו והוא נתן להם ממנו בכל שנה כדי פרנסתם של יבזבוזהו.

איזה מאכלים קיבץ?

רבינו

ויקבוץ את כל אוכלי' ויצברו בר' יורה שקבצו כל הנאכל לאדם בר', לחם, ומזון אפילו תאנים וצימוקים וכיוצא בהם. ואת הבר הביאו אל תחת יד פרעה שהוא התבואה שהובאה ברחת ובמזרה לזרות ולהבר.

ואת האוכל הפירות כדי אכלם נתנו בערים כדי אכלם שיקחו כדי חיותם והנשאר למשמרת בערים לשני הרעב.

אונקלוס

תירגם בין בר בין אוכל לעיבורא [שקיבץ רק את התבואה ולא כל מאכלם].

האם שילם למצריים על התבואה שאספו?

א. נתן להם דמים כשער הזול מגניו המלך ולכן היה הבר לפרעה ומכרו להם בשני הרעב. ב. לקחו המלך בחוקה כי אמר אני שמרתי [שבזכות חלומי משמרים אותה].

והנה שבע עהלים צנומות דקות עדופות קדים צומחות אחריהם פי צנומות

רע"ו

רבינו

שהיו יבשות השבלים. ולשון צונמא יתבאר: א. 'צונמא' בלשון ארמי סלע הרי הן כעץ בלי לחלוח וקשות ויבשות כסלע. ב. תרגומו נצן לקין 'נצן' אין בהן אלא הנץ (קס יבש) לפי שנתרוקנו מן הזרע.

חתיכות ונותן המרק עליו בקערה ואוכלו חתיכה חתיכה בלא בציעה אחרת.

רבינו מאכר התרגום לעשיתו

התרגום שאמר נצן לשון חיתוך וחסרון הוא ממה שאמרו הם ז"ל (ב"ב נד.) שקל מוליא [תל] ושדא **בנצא** [בגומא] המקום שהוא גבוה שלם העפר נקרא מליא ושהוא חסר העפר ובו חסרון וגומא נקרא **נצא**, אף כאן נצומות הפך מלאות.

קושיות רבינו על רע"ו

א. לומר שצנומות מלשון סלועות כמו צונמא אינו נכון כי השבלים הרקות אינן קשים כסלע.

(קשה לפי א' לעיל)

ב. אם נתרוקנו מן הזרע כבר אין בהם הנץ (הקש היבש). (קשה לפי ב' לעיל)
ג. אין לומר שפרעה ראה אותם עם הנץ מלאות וטובות כי הרי ראה אותם רקות ושדופות שזה כבר בלא הנץ. (קשה לפי ב' לעיל).

ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו וכו' (מא טז)

מהו הטבעת?

רע"ו

רבינו

נתינת טבעת המלך היא אות למי שנותנה לו להיות שני לו לגדולה. טבעת המלך היא חותמו כענין 'וחתמו בטבעת מלך' (אסתר ח ח) והנה נתן לו החותם להיות נגיד ומצוה בכל המלכות ויחתום בטבעת המלך כל אשר יחפוץ.

וירכה אותו המרכבת המשנה אשר לו וכו' (מא טז)

מהו מרכבת המשנה?

רע"ו

רבינו

יש למלך מרכבת ידועה לו ואחרת ידועה למשנהו ואחריו לשליש. משנה בשמוקדת בסגו"ל היא תואר [שהמרכבת היא של המשנה למלך].

השניה למרכבתו המהלכת אצל שלו.

רבינו מאכר רע"ו

משנה הוא שם [עצם] שהיא המרכבת השניה [החילונית] שלו של המלך. כמו שנאמר כהני המשנה [שהוא שם עצם עליהם ולא תואר שהם משנים לכה"ג]

ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן אן לאשה וכו' (מא טז)

האם פוטי פרע היה כומר או שר?

רע"ו

רבינו

לדברי רבותינו הנ"ל היה פוטיפר שר לפרעה וכאשר נסתרס בגופו והכירו בו קראוהו פוטיפרע נתייש בדבר ופרש משררתו והכניס עצמו בבית עבודה וזה נעשה כומר לעבודה וזה כי כן מנהג הנכבדים.

פוטי פרע הוא פוטיפר ונקרא פוטי פרע על שנסתרס מאליו לפי שחמד את יוסף למשכב זכר.

רבינו מאכר רע"ו

מדרשת רז"ל הנ"ל מוכרח רש"י לומר בפרשת ויגש (מז כב) כל לשון כהן משרת לאלהות הוא חוץ מאותן שהם לשון גדולה כמו כהן מדין (שמות ג א) כהן אן (לעיל מא טז), [שפוטיפר שר היה ולא כומר לע"ז].

מהו פירוש כהן?

רע"ו

רבינו

כהן - לשון שרות אבל לא לאלהות בלבד כהן און וכהן מדין - אפשר שהיה 'און' שם לאלהיו וכן כהן מדין כומר.

כהן - משרת לאלהות כהן אן וכהן מדין - לשון גדולה

ותעס הארץ השבע עני השבע לקמצים (מא מז)

פי' לקמצים

רע"ו

רבינו

אונקלוס אמר לאוצרין, כי החפירות בעשויות בארץ לאוצר או לדברים אחרים יקראו קמצים.

קומץ על קומץ יד על יד היו אוצרים.

ראיות רבינו

א. 'באחת הפחיתים' (שמואל ב' יז ט) תרגם יונתן בחדא מן קומציא.
ב. 'חופר גומץ' (קהלת י ח) הגימ"ל תשמש בכאן כמו קו"ף.

ויהי רעה הכל הארצות וכו' (מא נד)

איפה היה הרעב?

בכל הארצות אשר סביב ארץ מצרים כי מה יעשו הרחוקות אם היה בהן רעב כזה, וכך אמרו בב"ר (צ 1) בשלוש ארצות בפניקיא ובערביא ובפקיסטני.

ויחזק הרעה הארץ מצרים (מא נו)

למה כופל העניין?

א. חזר לבאר שלא מכר להם עד שחזק עליהם הרעב מאד.
ב. יפליג הכתוב לומר שהיה רעב של מהומה.

ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשפיר וכו' (מא נז)

האם יוסף עצמו מכר התבואה לכולם?

איננו ראוי שיהיה השליט על הארץ משנה למלך מצרים מוכר לכל אחד סאה או תרקב תבואה [ולמה נאמר שהוא המשפיר] א. רבותינו (בב"ר צא 1) אמרו שצוה לסתום כל האוצרות חוץ מהאחד בעת ההיא.
ב. ע"ד הפשט יתכן שהיו באים לפניו מכל הארצות והוא שואל וחוקר עליהם ומצוה לפקידים תמכרו לאנשי עיר פלונית כך וכך תבואה ממין פלוני והיות ובני יעקב הראשונים מכנען הוצרכו לבוא אליו.

ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם וכו' (מא טו)

מדוע לא אמר להם יוסף מיד 'אני יוסף אחיכם'?

כי יאמר הכתוב כי בראות יוסף את אחיו משתחיים לו זכר כל החלומות אשר חלם להם וידע כי [עדיין] לא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת.

כי יודע בפתרונם כי כל אחיו ישתחוו לו בתחילה מהחלום הראשון 'והנה אנחנו מאלמים אלומים' ואנחנו מרמו על כל האחים, ובחלום השני ישתחוו לו השמש והירח וי"א כוכבים, וכיון שלא ראה בנימין עמהם חשב זאת התחבולה שיעליל אותם כדי שיביאו גם בנימין לקיים החלום הראשון תחילה.

וע"כ לא רצה להגיד להם כי היה אביו בא אליו מיד בלא ספק, ואחר שנתקיים החלום הראשון אמר להם כדי לקיים החלום השני.

ולולי כן היה יוסף חוטא חטא גדול לצער אביו ולהעמידו ימים רבים בשכול ואבל על שמעון ועליו ואף אם היה דעתו לצער את אחיו קצת איך לא יחמול על שיבת אביו אבל את הכל עשה יפה בעתו לקיים החלומות כי ידע שיתקיימו באמת.

ויפתח האחד את עקו לתת מסכוא לחמורו וכו' וירא את כספו והנה הוא הכפי אמתחתו (מא נז)

הכפי אמתחתו

מדוע רק האחד מוצא את הכסף בדרך?

א. אחד מהם פתח שקו במלון לתת ממנו מספוא והאחרים לא פתחו את שקיהם עד היותם עם אביהם כי האחרים לוקחים לחמוריהם תבן כי יאכלו כל משאם בדרך וזה האחד לא היה חמורו חזק והוצרך למספוא ומצא כספו בפי אמתחתו.

ב. לאונקלוס שפי' טוענא והביאור שהיו לכל אחד כמה שקים אירע לאחד שמצא כספו בפי אותו השק שפתח ולא קרה לאחרים כן עד היותם מריקים את כולם.

ג. לרבינו שהוא שק גדול שיש לו שני צדדין אירע לאחד שפתח הצד ההוא שהיה בו הכסף ולא לאחרים.

ויתן אוכל בערים אוכל עדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה
אשר סביבותיה נתן בתוכה
 (מא טז)
איזה אוכל נתן בערים?

רע"ו רבינו

אוכל עדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה שכל ארץ וארץ מעמדת פירתיה ונותנין בתבואה מעפר המקום ומעמיד את התבואה מלהירקב.

ויצבור יוסף בר וכו' עד כי חדל לספור כי אין מספר
 (מא טז)
מי הוא הסופר?

רע"ו רבינו

עד כי חדל לו הסופר לספור והרי זה מקרא קצר. יוסף הוא חדל לספור.

והרעה היה על כל פני הארץ וכו' מה מלמדנו והרעה היה על כל פני הארץ?
 (מא טז)

רבינו

לא פתח יוסף אשר בהם מי הם פני הארץ, אלו העשירים. עד כי חזק הרעב בארץ לא כאשר צעקו אל פרעה מיד, וזה טעם והרעה היה על פני כל הארץ כי טרם פתחו אוצרותיו היה הרעב על פני כל הארץ.

ויאמר יעקב לבניו למה תתראו פי' למה תתראו
 (מב א)

רע"ו רבינו

א. חז"ל (תענית י): - אל תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה. ב. לי נראה פשוטו - למה תתראו, למה יהיו כל מסתכלין בכם ומתמיהים בכם שאין אתם מבקשים אוכל בטרם שיכלה מה שבידכם. ג. מפי אחרים שמעתי - שהוא לשון כחישה, למה תהיו כחושים ברעב. ודומה לו 'ומרוה גם הוא יורה' (משלי יא כה). **קושיות רבינו על רע"ו על פי אי'**

אין בני ישמעאל ובני עשו עתה בארץ כנען ולמה לא יאמר שלא יראו את עצמן שבעים בפני בני ארץ כנען **רבינו מתוך קושיותו** אולי היו בני ישמעאל ובני עשו באים מארץ אחוזתם אל יוסף לשבור והיו באים דרך ארץ כנען ואמר להם שלא יראו עצמן שבעים בפניהם כי יחשדוהו שיש ליעקב תבואה ויבואו אליו לאכול עמו לחם בביתו. **על פי ב'** דברי אחרים אין בהם ממש [תתראו אינו לשון תתרו].

ויאמר הנה שמעתי כי יש עבר המצרים רדו עמה וכו' ונחיה ולא נמות
 (מב ב)

רבינו

מה שאמר ונחיה ולא נמות הוא טעם אחר שהזהירם להיות נשמרים במעט אשר בידם ושילכו לקנות ממנו שלא ימותו כאשר יתום הלחם אשר בידם [לא על עכשיו אמר ונחיה ולא נמות כי עדיין יש להם אלא על העתיד].

ויבואו בני ישראל לשבור בתוך הבאים כי היה הרעה הארץ כנען
 (מב ג)
מהו בתוך הבאים?

רע"ו רבינו

מטמינין עצמם של יכירום לפי שצוה להם אביהם שלא יתראו כולם בפתח אחד אלא שיכנסו כל אחד בפתחו כדי שלא תשלוט בהם עין הרע שכולם נאים וכולם גבורים.

וירא יוסף את אחיו ויכרם ויתנכר אליהם וידהר איתם קשות ויאמר אליהם מאין אתם וכו' פי' ויתנכר אליהם
 (מב ד)

רע"ו רבינו

נעשה להם כנכרי בדברים לדבר קשות. **רבינו מאמר לרע"ו** ויתנכר לשון כאיש נכרי. [ויתנכר לשון שינוי] א. מיד שראה אותם הכירם ופחד אולי יכירוהו ויתנכר אליהם ששם המצנפת על מצחו וקצת הפנים ושינה עצמו והלשון. ויתנכר הוא מלשון שנאמר באשת ירבעם 'קומי נא והשתנית ולא ידעו כי את אשת ירבעם' ואח"כ נאמר 'ויהי כבואה והיא מתנכרה' (מלכים א' יד). ב. או ויתנכר להם בדבריו שדיבר להם קשות ואמר להם בכעס כאילו לא יבוא אדם לפניו לשבור מאין באתם לפני והם ענו מארץ כנען אז נתברר לו שהם אחיו באמת [שעד עכשיו רק חשד] וזה טעם (בפסוק ח) 'ויכר יוסף פעם שנית כי נתוסף לו בהם הכר וידיעת אמת.

ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו פי' הכתוב
 (מב ח)

רע"ו רבינו

א. ויכר יוסף את אחיו לפי שהניחם חתומי זקן. והם לא הכירוהו שיצא מאצלם בלא חתימת זקן ועכשיו מצאוהו בחתימת זקן. ב. ויכר יוסף את אחיו כשמנסרו בידו הכיר שהם אחיו וריחם עליהם. והם לא הכירוהו כשנפל בידם לנהוג בו אחוה.

רבינו מקשה על רע"ו (פי א)

הנה יששכר וזבולון אינם גדולים מיוסף רק מעט [ואיך הכירם] **ומי שרבינו**

א. כיון שהכיר את הגדולים הכיר כולם. ב. היה מכירם מהא דידע שיבואו שם, והם לא הכירוהו כי לא נתנו ליבם שיהיה העבד אשר מכרו לישמעאלים הוא השליט בכל ארץ מצרים.

ויפתח האחד את עקו לתת מספוא לחמורו וכו' וירא את כספו והנה הוא הכי אמתחתו
 (מב ז)

רבינו

אמתחת שק גדול יש לו שני צדדין ויפתח אמתחתו הוא השק **אונקלוס** והוא בפום טוענא **רבינו מאמר אונקלוס** היו לכל אחד שקים גדול ושקים קטנים להשוות משאם וכלל המשא יקרא אמתחת.